

Erfaringer fra projektet:

Fra Stigmatisering til Ressource

- et samarbejde mellem Produktionsskolen k-u-b-a* og Stofrådgivningen

HVA RAGER DET MIG?!

PAS PÅ DIG SELV OG DINE VENNER

Udarbejdet af Susanne Pihl Hansen, PIHL INKLUSIVE
Januar 2006

BAGGRUND FOR PROJEKTET.....	3
OM ERFARINGSOPSAMLINGENS METODE.....	5
PROGRAMTEORI – MÅL, MÅLGRUPPER OG FORVENTNINGER.....	7
FACTS OM PROJEKTFORLØBET.....	9
DE UNGES VURDERING.....	11
MEDARBEJDERNES VURDERING	16
KONKLUSION OG PERSPEKTIVERING	20
BILAG 1. PROGRAM-TEORI.....	22
BILAG 2. SKABELON TIL LOGBOG	23
BILAG 3. INTERVIEWGUIDE TIL GRUPPEINTERVIEW	24
BILAG 4. INDIVIDUEL RÅDGIVNING PÅ K-U-B-A*	25

Baggrund for projektet

"Fra Stigmatisering til Ressource" var et samarbejdsprojekt mellem Produktionsskolen k-u-b-a* og Stofrådgivningen. Projektet var støttet af Socialministeriets Pulje til Udvikling af tilbud til unge hashmisbrugere, med i alt 149.481 kr. Produktionsskolen k-u-b-a* afholdt lønudgift til en medarbejder på valgfaget, i projektperioden.

K-u-b-a* er en produktionsskole, beliggende i København. K-u-b-a*s målgruppe er unge mellem 15-25 år, der af forskellige årsager har afbrudt eller ikke er kommet i gang med en ungdomsuddannelse. Knap halvdelen af eleverne har en afbrudt ungdomsuddannelse bag sig. 18% af disse har afbrudt 2 eller flere ungdomsuddannelser. For mange af de unges vedkommende har hash været en medvirkende faktor til dette. Hash er en del af ungdomskulturen, især i dette segment. De unge fra k-u-b-a* bevæger sig i forskellige subkulturer, hvor hash i mange tilfælde indgår som et absolut omdrejningspunkt. En intern undersøgelse på produktionsskolen fra januar 2005 viste, at 10% af de unge har været eller er i et decideret misbrug (langt flere ryger hash ofte, uden selv at se det som et problem), 20% har psykiske problemer, 15% har særlige indlæringsvanskeligheder (Asperger, tal- og ordblindhed, hjerneskader m.m.). Ud fra det daglige arbejde på skolen vurderes ca. 30% af de unge at være socialt belastede. Det er skolens erfaring, at det er et meget stort skridt for de unge overhovedet at begynde at forholde sig til deres eget forbrug/misbrug af hash. Hash har været de unges tilflugtssted og et holdepunkt i svære tider. Deres sociale liv og status er ofte tæt forbundet med hash. De unge, som har forsøgt at reducere eller ophøre deres misbrug, har entydigt givet udtryk for, at de må skifte hele deres venskabskreds ud samtidigt, da alle bruger eller misbruger hash.

Stofrådgivningen er et behandlingssted, der retter sig mod unge op til 25 år med et skadeligt forbrug af rusmidler. Størsteparten af de unge, der er indskrevet, har erfaringer med hash og hurtige feststoffer som kokain og amfetamin. Stofrådgivningens arbejder både direkte med den unges forbrug af rusmidler og med de problemer, der ligger til grund for denne adfærd – med udgangspunkt i de ressourcer, den unge også har.

Stofrådgivningen har udover individuelle behandlingstilbud også erfaringer med at tilbyde unge at indgå i forskellige gruppesammenhænge, hvor fokus er på et fælles tredje, f.eks. film eller Roskildefestival. Det er Stofrådgivningens erfaring, at de unge ofte, når de arbejder på denne måde, får mod på at gå i behandling for at nedsætte eller ophøre deres eget hashforbrug.

Idéen til projektet opstod, efter et oplæg, som Stofrådgivningens medarbejdere holdt for elevgruppen på Produktionsskolen k-u-b-a*. Efterfølgende gav 5-6 unge udtryk for, at de havde et skadeligt rusmiddelforbrug, som de ønskede hjælp til at reducere/komme ud af. De unge blev opfordret til at rette henvendelse til behandlingssteder, men det skete ikke. Tilsyneladende magtede/kunne/ønskede disse unge ikke af sig selv at henvende sig til behandlingssteder for at få hjælp.

På den baggrund besluttede Stofrådgivningen og k-u-b-a* at etablere et tæt samarbejde om at oprette og gennemføre et valgfag, hvis mål var at eleverne skulle lave en event om rusmidler på en to dages musikfestival. Sideløbende med valgfaget ville de unge, der ønskede yderligere hjælp til at reducere eller stoppe deres forbrug af hash, have mulighed for at dels at modtage individuelle samtaler med gruppelederen, dels at samtale med psykolog eller psykiater i Stofrådgivningen.

Valgfaget løb over 16 uger med 3 timer pr. uge, i perioden august til december 2005. Målgruppen for valgfaget var unge, som havde aktuelle erfaringer med primært hash og sekundært hurtige

feststoffer som kokain og amfetamin. De unge skulle arrangere et anderledes refleksionsrum, hvor koncertgængerne kunne slappe af og blive udfordret på deres viden om og holdninger til hash. Med andre ord: de unge skulle lave en ung-til-ung formidling af viden om hash og derigennem få andre unge til at reflektere over deres eget forbrug. Musikfestivalen var arrangeret af k-u-b-a* og skulle løbe af stablen i december 2005 på spillestedet, Stengade 30 i København.

Formålet med projektet var således, iflg. projektbeskrivelsen:

- ⇒ at få kontakt med unge med et skadeligt forbrug af rusmidler, som ikke selv opsøger hjælp, for derved at forebygge yderligere deroute og marginalisering
- ⇒ at arbejde forebyggende og behandlende i en skolemæssig sammenhæng, således at de unge ikke fastholdes i en misbrugsidentitet ved at de skal henvende sig i en "stofrådgivning" eller lign.
- ⇒ at udvikle en generel metode, der kan bruges på eksempelvis andre produktionsskoler
- ⇒ at de unge i projektet udvikler en anderledes måde at udføre forebyggende arbejde på, hvor formålet er at give andre unge en større viden om hash og få dem til at reflektere over deres eget forbrug
- ⇒ at tilføre viden om unge og misbrug til personalet på Produktionsskolen k-u-b-a*, så de fremover bliver bedre til at møde de unge med denne problemstilling

Om erfaringsopsamlingens metode

Præmisserne for denne erfaringsopsamling var sparsom tid og en begrænset økonomi. Selve projektet forløb over 4 måneder, og var tænkt som ét første forsøg, der muligvis kunne inspirere til flere lignende projekter. Det betød, at der var relativ kort tid til at gøre sig erfaringer undervejs, og at de erfaringer, der blev gjort, helst også løbende skulle give ny læring til medarbejderne. Samtidig var der tale om et mindre projekt med begrænset økonomi, hvorfor selve erfaringsopsamlingen nødvendigvis måtte laves inden for de givne rammer.

På den baggrund blev det besluttet, at erfaringsopsamlingen skulle foregå løbende og bl.a. være inspireret af metoderne bag Virkningsevaluering.¹ I praksis betød det, at medarbejderne selv foretog en væsentlig del af erfaringsopsamlingen undervejs, ved at skrive logbog, at en ekstern konsulent blev tilknyttet som sparringspartner/opsamler, samt at der blev afholdt i alt 4 møder mellem medarbejderne og konsulenten undervejs. Nedenfor gennemgås erfaringsopsamlingens redskaber i den rækkefølge, de blev anvendt:

Opstartsmøde, medio september:

Som indledning til samarbejdet mellem medarbejdere og konsulent blev der afholdt et opstartsmøde, hvor konsulenten på baggrund af det foreløbige materiale, herunder projektansøgning, havde udarbejdet en skitse til programteori samt en skabelon for logbøgerne. Begge dele blev drøftet og efterfølgende tilrettet.

Programteori:

Programteorien er et redskab til at tydeliggøre de eksplicite forestillinger om, hvordan indsatsen vil virke. Dvs. en illustration af medarbejdernes forestillinger om sammenhængene mellem indsatser, betingelser, processer og resultater. Programteorien opstilles i starten af projektforløbet som en slags guideline for projektmedarbejderne og kan løbende bruges til at fastholde eller evt. ændre indsatserne. Se programteorien i sin helhed i bilag 1, samt gennemgang nedenfor.

Logbog:

Logbog er et dagligt redskab til at fastholde erfaringerne undervejs. Logbogen blev brugt aktivt af projektmedarbejderne undervejs, dels som forberedelse (hvad er målet med dagen) og dels som erfaringsopsamling (blev målet opfyldt, hvorfor/hvorfor ikke). Se bilag 2. Udskrifter af logbog blev løbende tilsendt konsulent.

Stop-op-møde 1, medio oktober:

Gennemgang af logbøger og de foreløbige erfaringer, set i forhold til hensigterne med projektet, som de fremgik af programteorien.

I mødet deltog: De 3 projektmedarbejdere, koordinator i Stofrådgivningen, socialrådgiverpraktikant samt konsulenten.

Stop-op-møde 2, medio november:

Gennemgang af logbøger og de foreløbige erfaringer, samt drøftelse/forberedelse af gruppeinterview med de unge.

I mødet deltog: De 3 projektmedarbejdere, koordinator i Stofrådgivningen samt konsulenten.

¹ Virkningsevaluering er en metode til både at lave en (selv)evaluering af et projektforløb og samtidig et udviklingsværktøj, der løbende kan være med til at implementere erfaringerne. Se bl.a. "Virkningsevaluering. Hvad, hvornår, hvorfor og hvordan...?" af Institut for Serviceudvikling, 2004.

Gruppeinterview med de unge, primo december:

De unges egne erfaringer med at deltage i projektet blev opsamlet ved at lave et gruppeinterview, inspireret af Hattemodellen². Dvs. at de unge blev bedt om at vurdere projektførelsen ud fra forskellige perspektiver: Facts om projektet, hvad er den umiddelbare mavefornemmelse, hvad har været negativt, hvad har været positivt og hvad kunne være gjort anderledes samt gode råd. Se bilag 3.

De unges svar blev i stikordsform skrevet op på flipoverpapir undervejs i interviewet, for at sikre at de unge følte sig korrekt forstået.

Interviewet foregik i et tomt klasselokale på k-u-b-a*, og under interviewet blev de unge trakteret med slik og sodavand.

Tre unge deltog i hele interviewet, to mere deltog i den sidste halve time, mens én havde meldt afbud.

Afslutning og opsamling, medio januar:

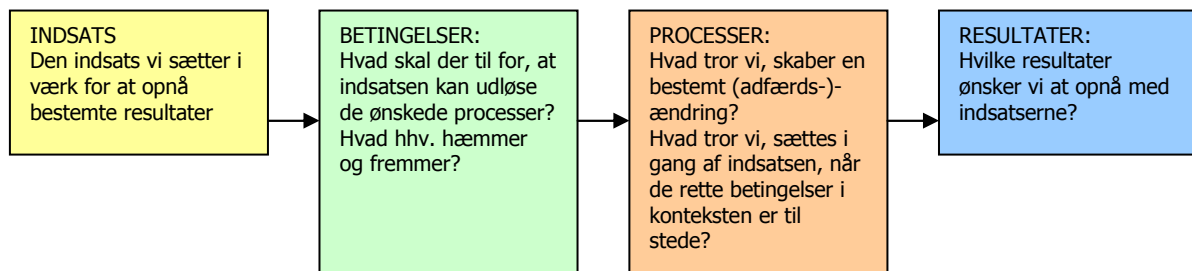
På baggrund af logbøger, gruppeinterview og drøftelser undervejs på stop-op-møderne udarbejdede konsulentent et udkast om de umiddelbare erfaringer. Efterfølgende blev udkastet diskuteret med medarbejderne og sammenholdt med programteorien og endeligt tilrettet.

² Hattemodellen er en metode til at få en gruppe til at se på en problemstilling ud fra flere forskellige perspektiver. Modellen er inspireret af "De 6 tænkehatte", udviklet af Edvard de Bono. Se bl.a. "Fra Udfordring til Udvikling" af Hannemann og Hansen, 2005.

Programteori – mål, målgrupper og forventninger

Programteorien er et redskab, hentet fra virkningsevalueringen. En opstilling af programteori forud for et projektførløb er en måde at tydeliggøre de eksplicite forestillinger om, hvordan indsatsen vil virke. Dvs. at en programteori er en illustration af medarbejdernes forventninger til sammenhængene mellem indsatser, betingelser, processer og resultater, og dermed også en forklaring på, hvorfor medarbejderne som udgangspunkt vælger at sammensætte og gennemføre projektet, som de gør. Sammenhængen kan illustreres således (se figur 1):

Figur 1: Sammenhæng i programteori

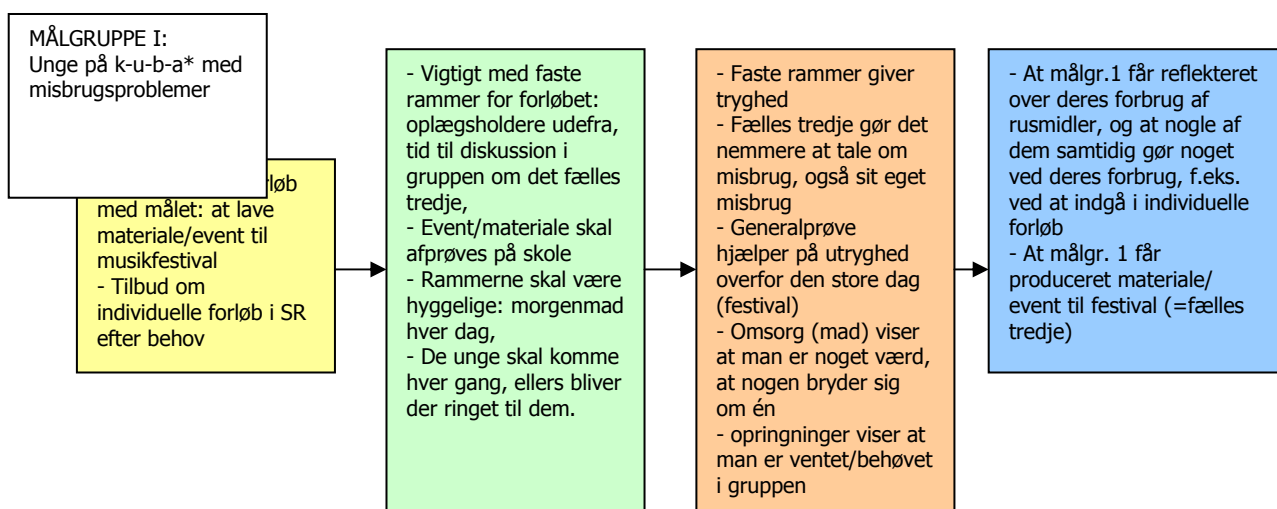

Overordnet havde projektet tre målgrupper, og indsatsen i projektet – og dermed medarbejdernes forventninger til projektet – var derfor tredelt:

Primær målgruppe

Den primære målgruppe for projektet var de 6-8 unge, der skulle deltage i valgfaget (valgfag går på tværs af alle skolens værksteder og eleverne vælger frit ud fra en række tilbud). Alle skulle have aktuelle erfaringer med hash og evt hurtige feststoffer, som kokain og amfetamin. Hensigten med projektførløbet var at lave et undervisningsforløb, der skulle munde ud i en formidling af viden om hash til andre unge, i form af materiale eller event ved musikfestival på spillestedet Stengade 30. Samt at de unge – via dette undervisningsforløb – også samtidig ville få reflekteret over/gjort noget ved deres eget forbrug af rusmidler. Herunder at enkelte af de unge ville tage imod et tilbud om et individuelt forløb, f.eks. i Stofrådgivningen. (se figur 2)

Figur 2: Primær målgruppe – 6-8 unge på valgfag

Sekundær målgruppe

Den sekundære målgruppe for projektet var de unge, som deltog i musikfestivalen og derved blev målgruppe for den primære målgruppes event/materiale om hash. Det var derfor en målgruppe, som ikke ville kunne undværes i projektet, og som de 6-8 udvalgte unge på valgfaget formentlig ville opfatte som den primære målgruppe. Men for medarbejderne var denne målgruppe sekundær, lige fra begyndelsen. (se figur 3)

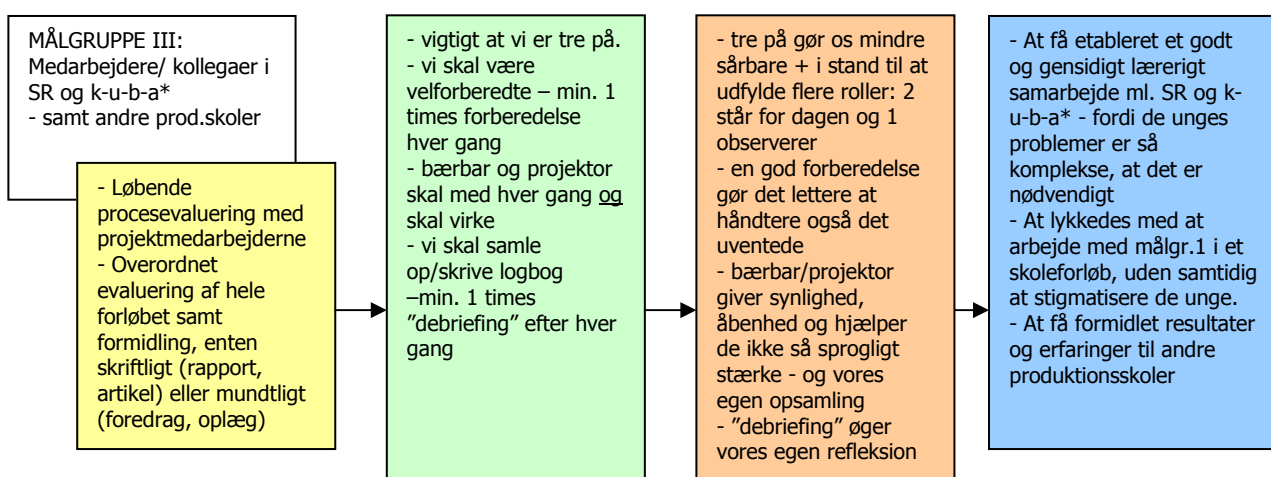
Figur 3: Sekundær målgruppe – unge på musikfestival

En tredje, men også vigtig målgruppe

Den tredje målgruppe for projektet var medarbejdere/kollegaer i Stofrådgivningen og k-u-b-a*. For projektmedarbejderne en meget vigtig målgruppe, mens de 6-8 unge i den primære målgruppe næppe ville tænke nærmere over denne målgruppe i dagligdagen. Målet for projektmedarbejderne var at få etableret basen for et godt og gensidigt lærerigt samarbejde mellem Stofrådgivningen og k-u-b-a* og forhåbentlig at inspirere kollegaer og andre produktionsskoler til at igangsætte lignende tiltag. (se figur 4)

Figur 4: En anden vigtig målgruppe – medarbejdere og kollegaer i Stofrådgivningen og k-u-b-a*, samt andre produktionsskoler

Facts om projektføreløbet

Efter projektet er afsluttet kan en række facts konstateres:

Om valgfaget:

Valgfaget kørte hver tirsdag fra kl. 8.45–11.30, i perioden medio august til medio december. I alt 16 uger. Der var ingen aflysninger undervejs, men programmet for den enkelte dag blev et par gange ændret pga. sygdom blandt projektmedarbejderne eller gæstelærere. Alle dage blev startet med morgenmad og kaffe/te.

Om den overordnede planlægning af projektet:

Projektmedarbejderne forberedte det overordnede forløb i samarbejde med de øvrige medarbejdere i Stofrådgivningen via møder, brainstorme og praktiske forberedelser. Projektet gennemgik i alt fem faser:

- ⇒ Opstart- og refleksionsfasen, hvor de unge skulle lære hinanden at kende og reflektere over hvordan rusmidler indgik i deres eget liv og i det miljø, de færdes i.
- ⇒ Undersøgellesfasen, hvor de unge undersøgte myter og facts om rusmidler.
- ⇒ Planlægningsfasen, hvor de unge konkret skulle planlægge eventen på musikfestivalen.
- ⇒ Udførelsesfasen, hvor de unge skulle gennemføre deres event på musikfestivalen, og endelig
- ⇒ Afslutningen, hvor projektføreløbet blev rundet af med en kort evaluering og efterfølgende en middag på restaurant for hele gruppen.

Rammerne for den enkelte dag var på forhånd planlagt og tilrettelagt af projektmedarbejderne, men med mulighed for spontane input undervejs. Formålet med dagen blev skrevet ind i logbogen før dagen, og projektmedarbejderne afsluttede hver dag med en evaluering af forløbet og udfyldelse af logbog.

Om projektmedarbejderne og gæstelærere:

Gennemgående projektmedarbejdere var Anne Eltard, k-u-b-a*, der arbejder som musiklærer på produktionsskolen, samt Christoffer Erichsen, Stofrådgivningen, der er koordinator for Bagmændene, et ung-til-ung-netværk, der bl.a. har stået for formidling om stoffer på Roskildefestivalen. Niels Christiansen, blev ansat i Stofrådgivningen 1. september 2005 og blev som en del af hans oplæring, tilknyttet projektet pr. 1. oktober.

Projektmedarbejderne modtog undervejs supervision af psykolog Silas Houlberg, Stofrådgivningen, ligesom koordinator Trine Ry, Stofrådgivningen, har fulgt projektet tæt og giver sparring til projektmedarbejderne efter behov.

Undervejs blev et par gæstelærere inviteret med ind: Henrik Rindom, Stofrådgivningen, der fortalte om rusmidler og deres virkning, Lykke Jakobsen, der arbejdede fysisk med de unge for at forberede dem til at stå foran en gruppe og fremlægge deres projekt, samt Mette Hørdum, Public, der fortalte om kampagner, budskabsformer og gav input til de unges egen event.

Cirka midtvejs i projektføreløbet blev det besluttet, at socialrådgiveren fra Stofrådgivningen, Trine Ry, skulle stille sig til rådighed med rådgivning én gang om ugen, på produktionsskolen, sådan at de unge fra projektet – og evt. andre unge fra produktionsskolen – ikke var nødt til selv at tage hen til Stofrådgivningen. Projektmedarbejderne havde nemlig undervejs oplevet, at de unge, selv om de gerne ville have en individuel rådgivning, alligevel ikke magtede/kunne tage sig sammen til selv at kontakte Stofrådgivningen.

Om de unge og deres fremmøde:

I alt 9 unge var tilknyttet projektet undervejs. Heraf gennemførte 6 hele projektføreløbet, mens tre stoppede undervejs: én gik ud af skolen og var derfor kun med de første par gange, én meldte fra

midtvejs af personlige grunde, men blev hjulpet til individuel behandling i Stofrådgivningen, og én blev tilmeldt midtvejs i forløbet, men var der kun ganske få gange.

Skemaet nedenfor viser fremmødet for de 6 unge, der gennemførte hele projektførløbet. Generelt må der siges at have været et relativt højt fremmøde blandt de unge. (Én af dagene blev, der ikke skrevet logbog, og de unge fremmøde er derfor ikke registreret denne dag.)

	A	B	C	D	E	F
Fremmøde (heraf mødte for sent)	12	11(3)	11(1)	8(2)	13(1)	10(1)
Fraværende pga. anden skolegang (praktik)		1				3
Fraværende	3	4	4	7	2	5
Fremmøde i %, inkl. gyldigt fravær pga. anden skolegang	80 %	80 %	73 %	53 %	87 %	87 %

Om event på festival:

Kulminationen på projektførløbet var den 2 dage lange festival på spillestedet, Stengade 30. Her havde de unge lavet et samtalerum på 1. sal, hvor festivaldeltagerne havde mulighed for at gå ind og slappe af – og samtidig blive konfronteret på deres viden om rusmidler. De unge havde til formålet udarbejdet 4 forskellige skemaer, et til test om viden om alkohol, et om hash, et til refleksion over rusmidler og et, der tog udgangspunkt i "hva' rager det mig!", som samtidig var skemaet til en konkurrence om rusmidler, som deltagerne kunne udfylde. Alle, der udfyldte et spørgeskema, deltog efterfølgende i en konkurrence, hvor de kunne vinde gavekort på cd'ere og T-shirts.

For at skille sig ud fra mængden og være letgenkendelige, bar alle de unge i projektet T-shirts, som de selv havde været med til at kreere i løbet af projektførløbet. T-shirtene var kakifarvede, med teksten: "Hva' rager det mig!" samt "Pas på dig og selv og dine venner".

De unge havde på forhånd udarbejdet en vagtplan for hvem, der skulle passe samtalerummet hvornår, og sådan at det kunne sikres at der altid var to unge i samtalerummet ad gangen. I praksis endte vagtplanen i koks, dels fordi en ung var syg den første dag, og dels fordi et par af de unge selv røg sig skæve og ikke dukkede op/blev bedt om at holde sig væk af de andre unge. Én af idéerne undervejs i projektførløbet var at lave en flyer, det var tænkt som et stykke papir ala et postkort, som kunne uddeles til deltagerne på festivalen, men flyeren blev ikke lavet. Det blev tidsmæssigt for presset at skulle lave spørgeskemaerne, logo+tekst+lay-out til T-shirts og oveni færdiglave en flyer, der ikke var på plads eller enighed om i gruppen. Som supplement til deres egne skemaer uddelte de unge Bagmændenes flyers med oplysninger om rusmidler og deres virkning.

Om projektets afslutning:

Fredag d. 9. december, dagen efter festivalen, var sidste dag i projektet. De unge lod sig først interviewe af konsulent fra 13-15, og mødtes herefter med projektmedarbejderne i Stofrådgivningens lokaler. Her blev projektførløbet kort evalueret, og medarbejderne takkede for de unges indsats. De unge blev bedt om at skrive en positiv hilsen til hinanden på en seddel, som deltagerne kunne fik med sig hjem. Derefter gik alle ud og fejrede afslutningen med en middag på restaurant.

De unges vurdering

I alt 6 unge gennemførte hele projektføreløbet. 5 af de unge deltog i et interview, hvor de blev bedt om at vurdere, hvad de syntes om og havde fået ud af at deltage i projektet, 2 af de unge deltog dog kun i den sidste halve time af det knap to timer lange gruppeinterview. En ung meldte afbud, via en af de andre unge, pga. et teaterprojekt, der skulle løbe af stablen samme eftermiddag. Interviewet var inspireret af Hattemodellen, dvs. at de unge blev bedt om at vurdere projektet set ud fra forskellige perspektiver. Se bilag 3.

Facts og det umiddelbare indtryk/vurdering af projektet:

Ifølge de unge kan projektet beskrives meget kort og kontant: Det var et projekt, hvor formålet var at lave en kampagne til unge om stoffer, og at formidle en gruppe unges holdninger og meninger om stoffer til andre unge, altså ung-til-ung-formidling.

To af de unge havde selv valgt valgfaget som første prioritet, begge ud fra en vurdering af, at det nok var det fag, de bedst kunne holde ud. Den tredje unge havde en oplevelse af at være blevet lokket på holdet af en af projektmedarbejderne, der mente at det lige var noget for ham/hende. Den unge mente dog selv, at det lige så meget skyldtes, at der manglede deltagere på holdet.

De allerførste indtryk af projektet var hos disse tre unge vidt forskellige: En havde med det samme en følelse af at "det vil blive vildt fedt og der er en god stemning". En anden havde det modsat, at "det virkede uoverskueligt og der var vildt mange idéer." En tredje var i starten noget forbeholden, "det skulle bare overstås", men siden hen ændrede det sig i en mere positiv retning. De to sidste unge var overvejende positive overfor projektet. Alle gav udtryk for at alt i alt havde det været et rigtig godt projekt.

De unge var overvejende positive i deres umiddelbare vurdering af de tre projektmedarbejdere og deres indsats. Især blev det fremhævet som meget positivt, at medarbejderne fra starten havde gjort klart, at fortrolighed var en forudsætning for projektet, altså at alle, både de unge og medarbejderne, måtte love hinanden, at dét, der blev sagt om egne eller andres erfaringer med rusmidler, forblev fortroligt og indenfor projektets 4 vægge. Det var tilsyneladende en meget væsentlig del af grundlaget for at projektet overhovedet kunne få de unges tillid.

De to projektmedarbejdere udefra, altså Christoffer og Niels fra Stofrådgivningen, nød på forhånd en vis tillid hos de unge, selv om de var ukendte, fordi de, iflg. de unge, udstrålede, at de havde prøvet det før. Men et par af de unge syntes dog, at det var underligt, at Niels bare lige pludselig var med i projektet, uden at de oplevede at have fået en egentlig introduktion eller forklaring på hvorfor. I starten troede de først, at Niels skulle erstatte Christoffer, men det viste sig ikke at være tilfældet.

Især én af de unge var blevet meget utryg, da det gik op for ham/hende, at en lærer fra skolen, Anne, skulle være med på projektet hele tiden: "Min første tanke var: Nu holder jeg kæft, når hun er dér." Angiveligt, fordi den unge var bange for, at Anne skulle bruge den viden, som hun ville få om de unges forhold til rusmidler i andre sammenhænge på skolen. En anden ung mente dog, at det var rart at Anne havde været med – og at der jo var blevet aftalt fortrolighed helt fra starten.

Hvilke negative sider har der været ved at deltage i projektet? Hvad var ikke godt?

De unge nævnte en række faktorer og oplevelser, som ikke havde levet op til deres forventninger undervejs. Det var gennemgående, at disse faktorer og oplevelser først og fremmest havde med projektet og ydre faktorer at gøre, og ikke gik på at de selv personligt havde oplevet sig dårligt behandlet.

Dog oplevede tre af de unge at have mistet en del af energien og gejsten til sidst, og at optimismen langsomt dalede. Nogle af de ydre faktorer havde gjort, at de havde svært ved at se,

hvordan det hele skulle ende, og om selve eventen overhovedet ville blive en succes. Men da de alle tre havde en oplevelse af, at eventen på anden dagen af festivalen havde været en stor succes, var energien dog kommet tilbage, da interviewet blev foretaget.

Nogle af de faktorer, som havde en negativ indflydelse på projektet og på de unges egen oplevelse af at være med i projektet, var:

- ⇒ Der var for få på holdet og for stort fravær.
 - Det var ikke godt, at projektdeltagere hoppede fra undervejs.
 - Især til sidst tog folk det ikke seriøst nok.
 - Fraværet betød, at gruppen ikke har været samlet på én gang særlig mange gange.

- ⇒ Undervejs blev der gået for meget i dybden med nogle detaljer, som ikke var relevante
 - Gæsteoplæg fra kampagneekspert kom på et forkert tidspunkt/var ikke relevant. De unge forklarede, at de burde have lavet folderen lige bagefter, men eftersom folderen aldrig blev til noget, følte det som et forkert at have besøg af en kampagneekspert.
 - Foredraget for en 9.kl. var spild af tid. Den eneste, der fik noget ud af det, var ham, der havde holdt foredraget. De øvrige unge oplevede ikke at få noget ud af det. Dels fordi foredraget lå for langt fra den type event, de ønskede at lave på festivalen, og dels fordi de notater, som de af medarbejderne var blevet bedt om at gøre sig under foredraget, iflg. de unge ikke blev brugt efterfølgende. I stedet ville de unge meget hellere have prøvet deres materiale og idéer af ved at stille en bod op på Strøget eller Hovedbanegården, eller i det mindste foran 9. klassen, sådan at de også fik øvelse i aktivt at kontakte andre unge og formidle deres budskaber og viden om stoffer. De unge havde svært ved at forstå, hvorfor det ikke havde kunnet lade sig gøre at stille en bod op på eksempelvis Hovedbanegården.
 - Et par af de unge ville gerne have haft mere viden/flere facts om stoffer, f.eks. ved at Henrik Rindom havde været gæstelærer mindst én gang mere.

- ⇒ Undervejs blev budskabet/meningen med hele projektet uklart for de unge.
 - F.eks. havde én af de unge oplevet, at selve test-materialet var blevet lavet fuldstændig om, da vedkommende kom tilbage efter sygdom. Og det var især surt, fordi denne unge selv havde brugt rigtig meget tid på at udarbejde første version af testmaterialet.
 - Især to af de unge syntes, at "det var noget lortemateriale til sidst", fordi ingen af de unge rigtig følte ejerskab til det. De havde måske nok alle været inde over materialet, men undervejs blev materialet lavet så meget om/var gennem så mange hænder, at ingen rigtig kunne genkende det til sidst.
 - En af de unge forklarede det sådan her: "Vi gik forbi hinanden, fordi vi var der på forskellige tidspunkter."

- ⇒ Projektmedarbejderne var for meget på, mente én af de unge.
 - Måske fordi de unge havde en del fravær, og projektet samtidig var under et vist tidspres, havde denne unge også en oplevelse af, at projektmedarbejderne tog mere og mere over undervejs: "Det blev mere deres projekt, end vores."
 - En anden ung modsagde dog med det samme denne oplevelse – vedkommende delte ikke vurderingen af, at det var medarbejdernes projekt.

- Alle var dog utilfredse med, at de til selve eventen kun fik lov at uddele Bagmændenes brochurer om hash og alkohol ud – og ikke brochurer om ecstasy, amfetamin og kokain. Iflg. de unge havde flere af festivaldeltagerne spurgt om viden om lige netop disse stoffer.
- ⇒ Et par af de unge svigtede de andre ved selv at være påvirkede, da eventen skulle køre af stablen
- Der var tydeligvis stor utilfredshed over, at et par af de unge havde "fucket det hele op" ved at møde op påvirkede til selve eventen – eller ved slet ikke at møde op.

Hvilke positive sider har der været ved at deltage i projektet? Hvad var godt?

Det var tydeligt under interviewet, at de unge sad med en frisk – og meget positiv – erindring om at eventen på anden dagen af festivalen havde været en stor succes, og at de dermed sad med en oplevelse af, at projektet – på trods af en række negative oplevelser undervejs – alt i alt blev vurderet som særdeles positivt. De gav alle udtryk for, at de nu havde prøvet deres koncept af, og fået nogle erfaringer, som de var parate til at ville prøve af igen ugen efter, hvis der havde været mulighed for det, og mens erfaringerne endnu var i frisk erindring. Og som en af de unge sagde som afslutning: "Bortset fra fravær og det endelige materiale, har det jo været fedt!"

De unges positive vurderinger af projektet kan deles op i en række underpunkter:

- ⇒ Flere af elementerne i projektforsløbet har været gode
 - Formen var god og hyggelig: Det var dejligt at få morgenmad hver gang, stemningen var hyggelig, og det var rart at være i gruppen.
 - De unge fremhævede især at det havde været godt at have Henrik Rindom på som gæstelærer, fordi han gav brugbar viden videre. En af de unge forklarede det kort sådan her: "Hans holdninger til stoffer er ok. Han kommer en masse vegne med at give en masse viden til os unge."
 - Det var sjovt at være i Stengade 30. Tiden gik hurtigt og det var rart at være dér, på anden dagen. (Første dagen var tilsyneladende ikke en god oplevelse.) Én af de unge fremhævede at det især havde været positivt at opleve, at "det var op til os selv at være på". De unge havde besluttet, at de ville gøre en forskel, og det føler de, at de gjorde hos mange af festivaldeltagerne. De unge formåede at få gjort det hyggeligt og rart i samtalerummet, sådan at der på tidspunkter faktisk var helt stoppet med festivaldeltagere. Som en af de unge udtrykte det: "Vi tror på, at vi har gjort en forskel for folk."
- ⇒ Har fået ny generel – og brugbar – viden om stoffer og kampagner
 - De unge fremhævede alle, at de har fået rigtig mange erfaringer og viden, som de selv tror, vil kunne bruges igen, f.eks. erfaringer om at lave kampagner, facts/viden om stoffer og om ung-til-ung-formidling.
- ⇒ Projektet har også – til en vis grad – påvirket de unges egen holdning til stoffer
 - Direkte adspurgt fortalte alle fem unge, at projektet også har påvirket deres personlige holdninger til stoffer, om end i forskelligt omfang: En fortalte: "Mit mål var at lære at tale om stoffer uden at ryste – dét har jeg lært." En anden mente, at "projektet har åbnet et lille vindue, men det har ikke rokket ved nogen grundpiller." En tredje fremhævede især, at det var positivt ikke absolut at skulle tale om sig selv som det allerførste. At fokus var på noget andet, nemlig selve eventen på

festivalen. Samme unge mente dog, at projektet alligevel, men mere indirekte, har påvirket vedkommendes personlige holdning til stoffer.

- Tre af de unge har planer om/er på vej til at blive tilknyttet et par af Stofrådgivningens gruppetilbud. En af de unge begrundede det med: "Vi er ikke færdige". En af de unge mente ikke at have behov for yderligere fokus på sit forbrug af rusmidler, mens den sidste unge ikke ønskede at udtale sig om det i interviewet.

⇒ "Fedt at have nogen udefra på som lærere" – og som rådgivere

- Alle unge var enige om, at det havde været godt, at Stofrådgivningen og Bagmændene var med i projektet, fordi de er eksperter og har særlig viden/interesse på området. En af de unge forklarede: "De brænder for at arbejde med unge og stoffer og har en ordentlig grundholdning til stoffer." Desuden blev det fremhævet som positivt, at de kom udefra.
- Især et par af de unge havde desuden oplevet det som meget positivt, at der var mulighed for at tale med en rådgiver fra Stofrådgivningen på skolen.

Hvis dette projekt skulle tilbydes igen, hvilke ændringer skulle der så til?

De unge var helt enige om, at "I må gerne lave det igen!" Og de var også rimelig enige i, hvilke ændringer der i så fald bør til, for at gøre projektet bedre. (Det skal dog bemærkes, at interviewet på det pågældende tidspunkt havde været i 1½ time, og at i hvert fald et par af de unge efterhånden var mærket af, at det var blevet sent dagen før.)

⇒ Der skal et større, kontinuerligt fremmøde til – og folk skal føle sig forpligtede.

- Et par af de unge var ret kontante: Hvis ikke folk kommer eller er engagerede skal de smides ud.
- Men de unge mente ikke, at gruppen havde været for lille. Hellere en lille intens gruppe end en stor, der ikke kommer. Eller flere mindre grupper, der arbejdede med hver deres opgave.
- Måske skal projektet være mere intensivt i kortere tid, evt. kunne der undervejs være 14 dages intensivt projektarbejde, mens resten af skolen er på praktik

⇒ Skal et nyt projekt være for unge med aktivt/stort forbrug af stoffer?

- Nej, mente især to af de unge. De var tydeligvis stadig vrede over, at et par af de andre fra gruppen havde røget sig så skæve, at de ikke kunne stille op til eventen på musikfestivalen, og derved havde svigtet resten af gruppen. Et af de citater, der skulle være brugt i folderen, var: "Det fede ved at ryge, er at man får vildt mange gode idéer – det ufede er, at man har glemt dem dagen efter", og de fremhævede, at det faktisk også lige præcis var dét, der var sket i projektet: Der kom vildt mange gode idéer frem, men alt for mange forsvandt i røg og tåger undervejs.
- De to unge, som var årsagen til vreden, havde ikke nogen mening om dette, men især den ene understregede at han/hun havde fået meget ud af at deltage i projektet.

⇒ Indholdet undervejs skal målrettes de unge i projektet og opgaven

- I stedet for foredrag i en 9.kl, skulle der være lavet en bod på Hovedbanen eller Strøget – eller foran 9. klassen, sådan at det bliver en mere realistisk øvelse af det, der skal foregå på festivalen.

- Tænk mere over målgruppen i kampagnen. Flere af festivaldeltagerne ville godt have haft mere viden om andre stoffer end hash, f.eks. kokain, ecstasy og amfetamin.
 - Der skal være mere tid med Henrik Rindom.
- ⇒ Projektmedarbejderne skal både trække sig tilbage – og være "lærer-agtige":
- Én af de unge mente, at Anne (lærer på skolen) skal være med i starten og så bare en gang imellem, mens Christoffer og Niels (projektmedarbejdere udefra) skal være der hele tiden. Men blev med det samme modsagt af en af de andre unge.
 - En anden mente, at "lærerne skulle være trukket mere ud af processen, men vi kom jo ikke kontinuerligt selv, så det var ikke muligt i praksis i dette forløb". Én af de unge foreslog ligefrem, at der slet ikke skulle være nogle "lærere" på overhovedet, for så ville de unge jo være tvunget til selv at finde ud af at styre projektet.
 - En af de unge sluttede diskussionen af med: "Det fede er, at de ikke har været læreragtige, men det skal de altså også være."

Til slut sammenfattede de unge deres vurdering med en række GODE RÅD til medarbejderne:

- ⇒ Sørg for at få nogen med, der har engagement og vær sikker på at alle kan være med på det, man laver.
- ⇒ Tænk grundigt over om folk, der er aktivt på stoffer, skal være med.
- ⇒ Spark noget mere til de unge undervejs.

Og en af de unge udbrød spontant: "Ring til mig, så kan jeg være hjælperlærer!"

Medarbejdernes vurdering

Undervejs blev projektet løbende evalueret, dels af projektmedarbejderne alene, når de gennemgik hver enkelt dag, og dels på de to stop-op-møder, der blev afholdt med koordinator og konsulent. I det følgende vil projektmedarbejdernes egen vurdering af projektforløbet blive gennemgået.

Overordnet vurdering

Overordnet er det medarbejdernes vurdering:

- ⇒ at projektet fik fat i den rigtige målgruppe, nemlig unge på k-u-b-a*, der havde eller havde haft problemer med rusmidler tæt inde på livet, enten fordi de selv havde haft problemer med rusmidler, eller fordi de havde oplevet det i deres nære omgangskreds,
- ⇒ at projektet har tilfredsstillet de forventninger, medarbejderne havde på forhånd,
- ⇒ at der er god mening i at bruge erfaringerne fra projektet til lignende tiltag, både på k-u-b-a* og på andre produktionsskoler,
- ⇒ at det har været udviklende og givende at lave et tæt samarbejde mellem to så forskellige institutioner som k-u-b-a* og Stofrådgivningen,
- ⇒ at projektmedarbejderne er blevet meget klogere undervejs, og derfor har fået nyttig viden og erfaring om hvordan et projekt kunne gribes an en anden gang...

Undervejs har der naturligvis været både mange op- og nedture. En af de væsentligste positive oplevelser har været, at de unge ret hurtigt prioriterede projektet og faktisk mødte op (næsten) til tiden og (næsten) hver gang, med mindre de var syge, hvilket bekræftes af den forholdsvis høje fremmødeprocent. Det er medarbejdernes indtryk, at de unge også tog projektet til sig som deres eget: De omtalte projektet som "vores projekt", og ønskede at holde oplæg for en 9.kl. uden at projektmedarbejderne var til stede, med den begrundelse, at det jo var "et ung-til-ung-projekt".

Projektarbejdet har også indimellem følt svært for medarbejderne. F.eks. var det krævende for medarbejderne både at have et konkret mål og en skarp deadline for et færdigt produkt, (event på festival) der oven i købet skulle have en vis kvalitet (sådan at det var korrekt viden, de unge formidlede til andre unge på festivalen), og samtidig have stor fokus på og støtte den enkelte i at reflektere over sit eget forhold til rusmidler – og eventuelt gøre noget ved det.

De overordnede mål for projektet, sådan som de fremgår af programteorien, figur 2 og 3, blev efter medarbejdernes vurdering indfriet:

- ⇒ De unge i projektet gennemførte et helt undervisningsforløb, der kulminerede med en event på musikfestivalen i musikstedet Stengade 30 i midten af december. Oven i købet endte eventen med at blive en succes:
 - De unge bad af sig selv om at få lov til at holde længere åbent på anden dagen, fordi de selv syntes det kørte godt.
 - Selv de, der var påvirkede, tog alligevel ansvar ved at udføre andre opgaver, hvor de ikke var i direkte kontakt med festivaldeltagerne. Og de gav klart udtryk for, at de havde dårlig samvittighed overfor gruppen, hvilket medarbejderne vurderer er meget væsentligt.
 - De unge ryddede selv op efter eventen og tog ansvar for hele processen.
- ⇒ Kun 2 af de i alt 9 unge, der har været i berøring med projektet, har ikke ønsket/villet tage imod tilbud om yderligere kontakt med Stofrådgivningen. Den ene gik helt ud af skolen, efter blot 14 dage, den anden gennemførte projektforløbet, men mente ikke at han/hun havde behov for yderligere. 5 unge har været eller har sagt ja til at fortsætte kontakt med Stofrådgivningen, de resterende 2 overvejer (se også bilag 4):

- 1 ung går i et individuelt terapeutisk forløb i Stofrådgivningen
- 2 unge benyttede sig af tilbud om individuel rådgivning hos socialrådgiver på skolen. Den ene har efterfølgende fået tilbudt at deltage i pigefilm, men takkede nej. Den anden har et stående tilbud om at være med i Bagmændene og har foreløbig deltaget én gang
- 1 ung er startet i pigefilm.
- 1 har fået tilbudt at tage med Bagmændene til Roskildefestivalen – overvejer
- 1 har fået tilbudt at være med på et nyoprettet motionshold – overvejer.

Målet om, at der løbende skulle foregå en evaluering af arbejdet (se figur 4) blev indfriet, idet der dagligt blev ført logbog, og undervejs blev holdt stop-op-møder med konsulenten.

Målet om at erfaringerne fra projektet skulle formidles videre til de øvrige lærere på k-u-b-a* og til andre produktionsskoler er – i skrivende stund – endnu ikke nået, men der er planer herom: Der skal afholdes møde med FPP (Foreningen for Produktionsskoler og Produktionshøjskoler) mhp. på formidling af erfaringer til andre produktionsskoler. Desuden er der planer om at denne evaluering vil blive formidlet via hhv. Stofrådgivningens og k-u-b-a*s hjemmesider.

En vis opmærksomhed har der dog allerede været på projektet udefra: Således har k-u-b-a* modtaget Undervisningsmiljøprisen på 25.000 kr. fra Undervisningsministeriet, bl.a. med begrundelse i nærværende projekt. Og to af de unge fra projektet er blevet interviewet til en netavis, www.ung-bladet.dk. (Interviewet er i skrivende stund dog endnu ikke bragt.)

Holdt forudsætningerne?

På forhånd havde medarbejderne i programteorien opstillet en række forventninger/-forudsætninger for, hvordan målene kunne indfries. Som afslutning på hele forløbet gennemgik medarbejderne og konsulenten disse og vurderede hvorvidt de var blevet indfriet eller ej. Det følgende er en kort gennemgang af nogle af medarbejdernes overvejelser og gode råd, som de vil tage med sig til næste gang:

⇒ "Vigtigt med faste rammer for forløbet"

Det var meget klart for medarbejderne, at det havde været vigtigt med de rammer, der var lagt for projektet, f.eks. oplægsholdere udefra, tid til diskussion undervejs, morgenmad hver dag, opringtoner til dem, der ikke dukker op. Men det var også meget klart, at der næste gang skal tænkes endnu mere over de overordnede rammer for projektet. En del af de unges utilfredshed synes således at have sit udspring i, at de havde nogle andre forventninger til f.eks. muligheden for at afprøve eventen på Hovedbanegården, end der rent praktisk og pædagogisk var muligt at gennemføre. Derfor var medarbejderne enige om at følgende erfaringer var vigtige at tage med sig:

- Mere styring på de overordnede rammer, men indholdet skal de unge stadig have stor indflydelse på.
- En anden gang skal medarbejderne insistere på at være med til selve eventen, for de unge har brug for, at der er nogen med overblik. De unge i denne gruppe magtede ikke at have overblik over det hele. Men naturligvis skal projektmedarbejderne gøre det med respekt og tilbageholdenhed, så de unge selv får prøvet deres egne kræfter af. Der er brug for en god, respektfuld, men usynlig ledelse.
- Vigtigt at lægge stor vægt på at skabe tillid og fortrolighedsrum i opstarten af projektet.

- Måske skal der næste gang være en mere ligelig væg på skriftlige opgaver (f.eks. udarbejdelse af folder og spørgeskemaer) og på mere kreative opgaver (f.eks. fremstilling af bod og lign.).
- Vigtigt at lave korte afsluttede processer i det store projektforsløb, så de unge kan få nogle pit-stops undervejs.
- Meget vigtigt at hjælpe de unge med at samle læring og erfaringer op undervejs. De har brug for hjælp og støtte til at reflektere.
- Afprøvning af de unges evner til formidling skal ske mere end én gang, og måske også i en form, som mere ligner den endelige event.
- Vigtigt at have stor fokus, også på de mere stille unge, og på at finde roller til alle.

⇒ "Fælles tredje gør det nemmere at tale om misbrug, også sit eget misbrug"

Et par af de unge udtrykte det selv meget klart i interviewet, og medarbejderne er enige: Det er en god erfaring at have et fælles tredje, i dette tilfælde en konkret opgave på en festival, når man skal arbejde med de unge omkring deres holdninger til rusmidler. At have et fælles tredje er utroligt vigtigt for overhovedet at få de unge til at reflektere over deres eget forbrug. De er vant til at høre dommedagsprofetier og advarsler, men de ved fra dem selv og deres venner, at mange kan bruge rusmidler uden at dommedagsprofetierne går i opfyldelse. Derfor er det vigtigt, at de selv opnår regulær viden om rusmidlernes virkning, i dette tilfælde mhp. at formidle denne viden til andre unge – og dermed også opnår en erkendelse af betydningen/konsekvenserne af deres eget forbrug.

- En absolut forudsætning for at kunne reflektere over også sit eget forbrug er, at der er TID til det, midt i den hektiske planlægning af selve produktet (det fælles tredje). Der skal være tid til at dvæle ved den nye viden, og til at reflektere i fællesskab, både planlagt og spontant, når der opstår behov herfor.

⇒ "Tilbud om individuelle forløb i Stofrådgivningen efter behov"

Der skal være gode henvisningsmuligheder, f.eks. til individuel behandling. Det individuelle tilbud skal være troværdigt og foregå i et tillidsfyldt/fortroligt rum. Og frem for alt skal det individuelle tilbud være let tilgængeligt for den unge. Derfor var projektmedarbejderne nødt til undervejs at etablere et egentligt rådgivningstilbud ift. misbrug på produktionsskolen: Stofrådgivningens socialrådgiver havde åben rådgivning på skolen én gang om ugen. De unge gik ikke af sig selv hen til Stofrådgivningen, men satte stor pris på at få muligheden på selve skolen.

- Et rådgivningstilbud burde være en mulighed på alle skoler. Det er dog vigtigt at pointere, at rådgivningstilbudet skal være tydeligt adskilt fra skolens øvrige arbejde, og at den, der varetager rådgivningstilbudet, kommer udefra/har en neutral rolle ift. de unge.
- Samtidig er det medarbejdernes erfaring, at et sådant rådgivningstilbud kræver, at der laves et godt og gedigent oplysningsarbejde om tilbudet, og at lærerne har kendskab til tilbudet og henviser de unge til det.

⇒ "Vigtigt at være velforberedt"

En væsentlig erfaring, som kom til medarbejderne allerede kort inde i forløbet, var at det kræver sin mand/kvinde at stå for et projekt som dette. Som projektmedarbejder skal man være velforberedt og have tænkt meget over rammerne på forhånd, både for projektet som helhed og for den enkelte dag.

- En god forberedelse kræver tid både før, under og efter. Før, fordi dagen naturligvis skal have en ramme og et mål på forhånd. Under, fordi der altid sker noget undervejs, som ikke var planlagt – der skal derfor være mulighed for at rette ind

eller reagere proaktivt på det nye. Og efter, fordi det er vigtigt at gøre sig klart om dagen gik som den skulle, og om der er noget, der skal forbedres/planlægges anderledes til næste gang.

Tankevækkende erfaringer

For medarbejderne gav projektet mange tankevækkende erfaringer. Også erfaringer, som ikke direkte har med unge og rusmidler at gøre. Én af disse erfaringer var de unges store engagement i projektet. Den gruppe, som k-u-b-a* arbejder med, er normalt meget ufokuserede, deres fremmødemønster er mildt sagt stærkt svingende, og en koncentreret og fokuseret individuel indsats fra de unges side er nærmest ikke eksisterende. Men i projektet oplevede medarbejderne, at de unge formåede at arbejde langt ud over, hvad de til dagligt formår eller orker. Det er medarbejdernes vurdering, at dét, at det var de unges eget projekt og deres virkelighed, der var udgangs- og omdrejningspunkt, havde en uvurderlig betydning.

Det er tankevækkende – og maner måske til retænkning af den mere eller mindre traditionelle lærer/værkstedsleder rolle: Er det muligt at bringe erfaringerne fra projektarbejdet videre til andet skolearbejde?

Konklusion og perspektivering

Projektet "Fra Stigmatisering til Ressource" blev gennemført i løbet af en kort, afgrænset periode, én gang om ugen i 16 uger. Det betyder, at der har været relativt kort tid til at gøre erfaringer i – og især til nu efterfølgende at vurdere effekten af projektet. Det er således af gode grunde ikke muligt at vurdere langtidseffekten af projektet, hverken for de enkelte elever eller for medarbejderne.

Med dette meget væsentlige forbehold må det overordnet konkluderes, at projektet ser ud til at have levet op til de formål, som blev opstillet i projektbeskrivelsen:

- ⇒ Projektet har formået at få kontakt med en gruppe unge, som har haft et skadeligt forbrug af rusmidler tæt inde på livet, og som ikke selv har opsøgt hjælp. I alt var 9 unge tilknyttet projektet, 6 gennemførte hele forløbet. Om det derved har været muligt at forebygge yderligere deroute og marginalisering for denne gruppe unge kan der endnu ikke siges noget om med sikkerhed. Hovedparten af de unge giver dog selv udtryk for, at projektet har gjort dem mere bevidste om deres eget forbrug af rusmidler. I alt 5 unge har modtaget/modtager relevante tilbud fra Stofrådgivningen, 2 overvejer at tage imod et tilbud og 2 ønsker ikke at modtage tilbud.
- ⇒ Projektet har arbejdet forebyggende i en skolemæssig sammenhæng, således at de unge ikke skulle fastholdes i/påduettes en misbrugsidentitet ved at skulle henvende sig i en "stofrådgivning" eller lign. Det blev forsøgt understøttet undervejs ved at give de unge mulighed for rådgivning på selve skolen. Om projektet ligefrem har haft en behandlende effekt på de unge er måske mere tvivlsomt, men det er tydeligt at de unge via projektet har haft mulighed for at reflektere over deres eget forbrug. Da de unges faktiske rusmiddelforbrug ikke er blevet målt, hverken før eller efter projektet, er det dog ikke muligt at vurdere om refleksionen også har betydet ændringer i de unges forbrug.
- ⇒ Projektet har givet nogle væsentlige erfaringer, der oplagt bør kunne bruges på andre produktionsskoler. Både ift. at arbejde projektorienteret og til at sætte fokus på de unges forbrug af rusmidler gennem et fælles tredje.
- ⇒ De unge i projektet gennemførte en anderledes event på en musikfestival for unge – og opnåede (på anden dagen) stor og positiv søgning fra festivaldeltagerne. Både de unge og medarbejderne betegner derfor eventen som en succes. Hvad festivaldeltagerne har fået ud af eventen kan denne evaluering ikke sige noget om.
- ⇒ Projektmedarbejderne er enige om, at projektet har været meget givende for samarbejdet mellem to så forskellige institutioner som Produktionsskolen k-u-b-a* og Stofrådgivningen, og at projektet har givet medarbejderne relevant viden og forståelse for hinandens arbejde og metoder. Kunsten bliver i den nærmeste fremtid at dele denne viden og forståelse med de øvrige kollegaer i k-u-b-a* og Stofrådgivningen...

Et overordnet og gennemgående dilemma for projektmedarbejderne har været på den ene side at ville tage aktivt udgangspunkt i de unges ressourcer og på den anden side godt vide, at de unge i projektet har et problematisk forhold til rusmidler, og derfor også som medarbejdere have et aktivt ønske om at gribe fat om disse problemstillinger, f.eks. ved at sikre at de unge kom videre i relevant behandling. På stop-op-møderne gav medarbejderne således udtryk for frustration over at kunne se, at nogle af de unge tydeligvis godt ville kunne profitere af et egentlig behandlingsforløb, men at det ikke var muligt at presse de unge til at påbegynde et sådant.

Medarbejdernes frustration er forståelig, men – set udefra – ikke til at komme udenom, for dilemmaet er iboende i hele projekt idéen: Det lykkedes rent faktisk at tage udgangspunkt i de unges egne erfaringer, både undervejs og ved selve eventen, hvor de unge tilsyneladende

benyttede sig af, at de havde et personligt kendskab til rusmidlerne og til jargonen i miljøet. Derved blev det tydeligt for medarbejderne, hvor mange erfaringer de unge rent faktisk havde med rusmidler (medarbejdernes mistanke og formodninger blev ændret til viden), og dermed fik medarbejderne også en viden om, at nogle af de unge i projektet havde brug for en mere behandlingsrettet indsats. Medarbejderne havde ikke mulighed for (eller et ønske om) at presse de unge til at tage imod yderligere tilbud. Alligevel har 5 af de i alt 9 unge allerede taget imod tilbud om yderligere hjælp, mens 2 stadig overvejer, hvilket må siges at være ganske godt gået.

Om projektføreløbet og de efterfølgende indsatser vil få en mærkbar/målbar effekt på de unges rusmiddelforbrug på lidt længere sigt, kan denne evaluering kun gisne om. Interviewet med de unge indikerede dog, at de fleste af de unge endnu ikke følte sig helt færdige med at sætte fokus på deres eget forbrug af rusmidler, og at den afsluttende konklusion derfor passende bør være: Projektet har været med til at give en gruppe unge, der alle havde et problematisk forhold til rusmidler, et spark/et puf i den rigtige retning. For en ændring af problematiske vaner kræver både refleksion og grundig viden, før en beslutning om forandring kan tages.

Perspektivering

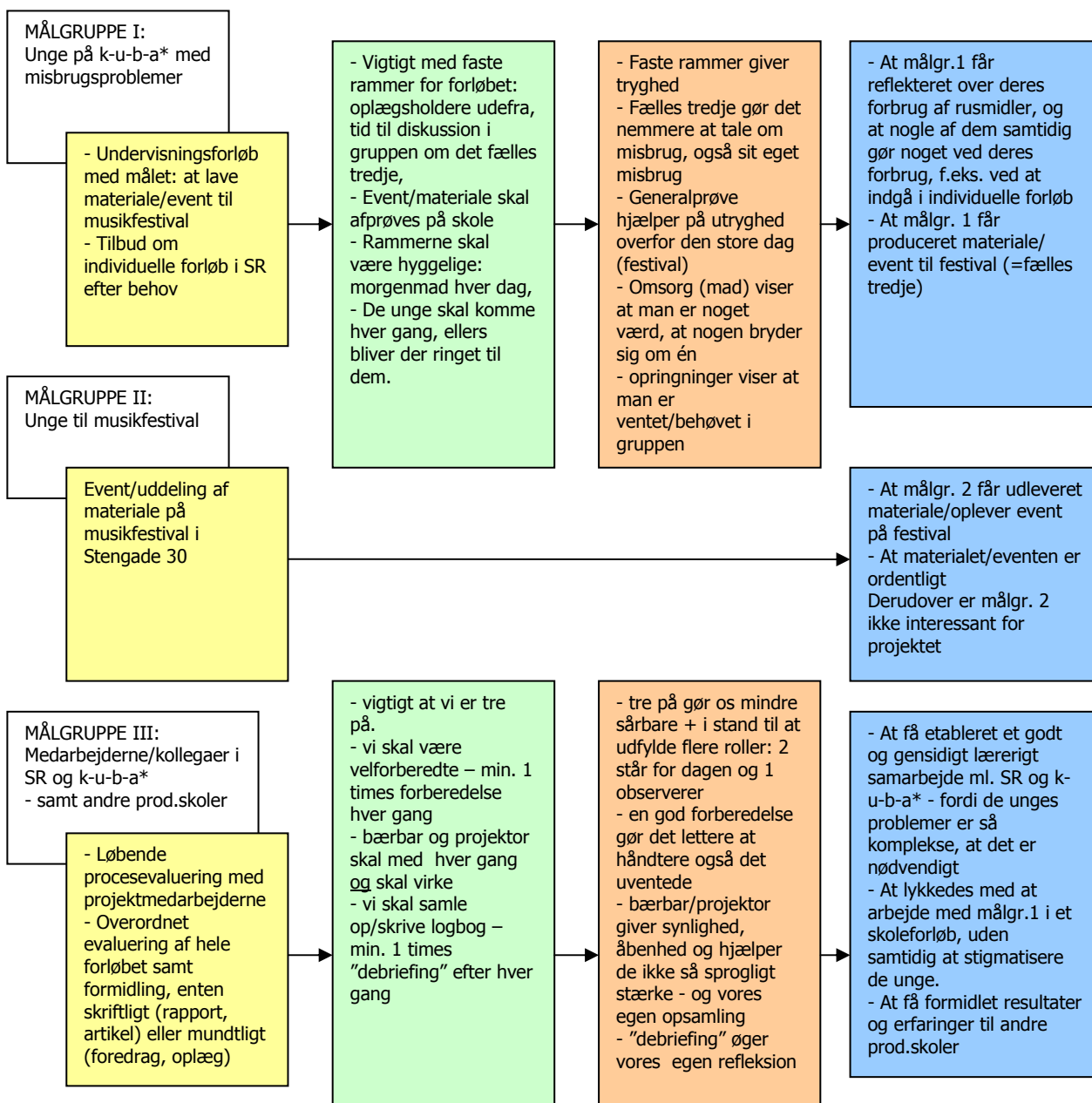
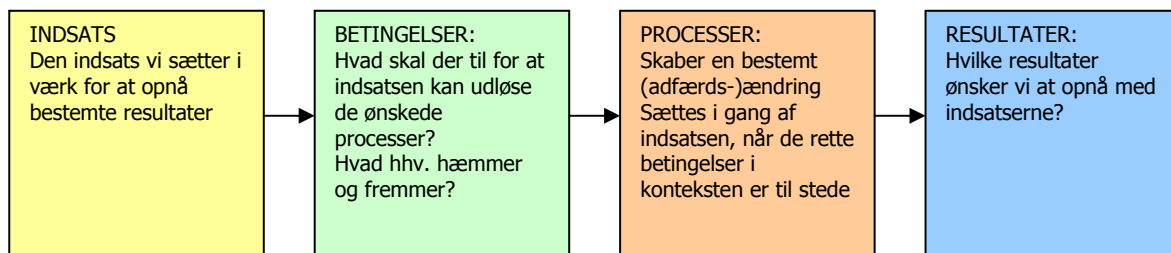
Det er oplagt at erfaringerne fra dette projekt bør bruges igen/videreudvikles. Produktionsskoler og ungdomsuddannelser i det hele taget må nødvendigvis forholde sig til, at en stor del af deres elever har erfaringer med et bredt udvalg af rusmidler, og at en del af disse vil udvikle et problematisk forhold til rusmidler. Dette projekt har givet ét bud på, hvordan der kan arbejdes med unges rusmiddelforbrug.

Fremtidige projekter bør, udover de allerede nævnte i denne erfaringsopsamling, også være opmærksom på andre problemstillinger, som der ikke har været mulighed for at gå i dybden med her. For eksempel:

- ⇒ Gruppens betydning: Hvilken betydning har gruppen for den enkeltes erkendelsesforløb/refleksioner? Hvad betyder eksempelvis gruppens størrelse og sammensætning?
- ⇒ Kønnets betydning: Hvilken betydning har de unges køn på projektets form og indhold? Er eksempelvis piger mere til proces og drenge mere til handling?

9. februar 2006
Susanne Pihl Hansen

Bilag 1. Program-teori

Bilag 2. Skabelon til logbog

Tid: *Dato og tidsrum* **Sted:** *Hvor foregår det henne?* **Projekt-ansvarlige:** *f.eks. Anne eller Christoffer*

Tilstede: *Hvem kom? Evt. bemærkninger om dem, der kom for sent og begrundelserne herfor*

Afbud: *Hvem kom ikke? Hvad var begrundelsen for afbud?*

Remindere fra sidste gang: *Er der noget, I skal huske fra sidste gang? Hvis I skrev noget sidst, men nu – efter nærmere overvejelser – alligevel ikke vil gøre noget ved, så skriv det.*

Formål med dagen: *Hvad er formålet med dagen? SKAL UDFYLDES FØR DAGEN GÅR I GANG Evt. gæstelærere og begrundelse for hvorfor de er med*

Beskrivelse af dagen: *Hvad gjorde I? Gik dagen som planlagt? Måtte I lave ændringer undervejs? Hvorfor? Hvilke ændringer? Og hvordan gik det så?*

Særligt bemærkelsesværdigt:

- 1. Hvordan gik det med det fælles tredje (event/materiale til festival)? Hvordan forholdt de unge sig til det fælles tredje?*
- 2. Hvilke refleksioner gjorde de unge sig ift. deres eget forbrug af stoffer? (Herunder: Er det nu de rigtige unge I har fået fat i?)*
- 3. Hvordan var interaktionen i gruppen? (særlige skærmydsler, særlige venskaber?)*
- 4. Hvad var de unges individuelle behov? Søgte de unge jer individuelt og på to-mands-hånd – og om hvad og hvordan?*
- 5. Opstod der noget, der hhv. forhindrede/fremmede målet for dagen at blive gennemført?*

Jeres egen vurdering/ mavefornemmelse *Hvad er jeres mavefornemmelse, nu hvor dagen er gået? Det er her I kan forsøge at sætte ord på noget, som måske ikke blev udtalt så tydeligt i løbet af selve dagen, altså jeres fornemmelser. Vigtigt at være opmærksom på, at I måske kan have vidt forskellige fornemmelser – i så fald: skriv dem ned, og evt. også essensen af jeres snak om disse forskellige fornemmelser*

Gode råd og remindere til næste gang: *Hvad er vigtigt til næste gang? F.eks. flyt bordet, sørg for at projektor virker, sid ved siden af Peter for at hjælpe ham, vær særlig opmærksom på Pia, for hun virkede ked af det osv.*

Bilag 3. Interviewguide til gruppeinterview

Interviewguide er inspireret af hattenmodellen (De Bono's tænkehatte). Idéen er, at alle skal sige noget ud fra hvert perspektiv, og at alt bliver skrevet på flipover-papir.

Hvid hat: Data, Information, behov for, mangler

- Beskriv projektet: Hvad er det for et projekt? Hvad var meningen med projektet?
- Beskriv deltagerne: Hvem er I? Hvorfor er I med i projektet?
- Beskriv medarbejderne: Hvem er de?

Rød hat: Følelser, intuition.

- Hvad er det første I tænker på, når vi taler om projektet? Hvad er jeres umiddelbare mavefølelse?
- Hvad er det første I tænker på, når vi taler om medarbejderne på projektet? Hvad er jeres umiddelbare mavefølelse?

Sort hat: Trusler, farer, fejl, faldgruber, advarsler.

- Hvilke negative sider har der været af at deltage i projektet?
- Hvornår har det ikke været godt? Beskriv gerne nogle episoder...

Gul hat: Positive aspekter, muligheder, værdier, fordele, gevinster.

- Hvilke muligheder/fordele har der været ved at deltage i projektet? Hvad har I lært om jer selv, om gruppen, om temaet: unges rusmiddelforbrug?
- Hvad gjorde jer glade undervejs?
- Hvad er det bedste, der kan komme ud af at have deltaget i projektet? For jer som gruppe og for jer som enkeltpersoner. (Har I reflekteret over jeres eget forbrug?)

Blå hat: Gode råd og ideer til et bedre projekt

- Hvis dette projekt skal tilbydes igen, hvilke ændringer skal der så til?
- Hvad kan de ansatte gøre i den sammenhæng?
- Kan I selv gøre noget?
- Bør dette valgfag udbydes igen?

Bilag 4. Individuel rådgivning på k-u-b-a*

I perioden 2. november til 14. december, i alt 6 gange (samt én, der blev aflyst pga. sygdom). Onsdag fra klokken 11.30-14.00.

Formål: Tilbyde elever og lærere en mulighed for at drøfte rusmiddel problematikker med en professionel i en skolesammenhæng.

Målgruppe: Alle de unge, der er indskrevet på skolen samt lærere og evt. forældre.

Indhold: Råd og vejledning omkring eget og andre forbrug af rusmidler. Såfremt der er behov for et længere og mere struktureret forløb, tages der konkret stilling til dette.

Personale: Socialrådgiver og socialrådgiver praktikant fra Stofrådgivningen

Omfang: Onsdag 11.30-14.00. Tidspunktet er bestemt ud fra, at de unge kan komme i frokostpausen, men også kan komme på et tidspunkt, hvor der ikke er pause. Vi tror ikke, at tilbudet skal lægges uden for skoletiden.

Hvor: På Produktionsskolen KUBA, i et lokale som eleverne ved hvor er, og ikke behøver at spørge efter, men ikke et sted ved siden af kontoret eller ved siden af der hvor de unge opholder sig i pauserne.

Introduktion/formidling: Tilbudet formildes af leder af skole på personalemøde. Trine præsenterer den første onsdag tilbudet på alle hold, ligesom Grafisk værksted laver en plakat som hænges op på skolen.

Samtaler: I alt blev der gennemført samtaler med 4 unge, fordelt på 8 samtaler.

- ⇒ Ung mand, henvist af kontaktlærer. Havde ikke selv noget, han gerne vil have hjælp til, men mødte til tre samtaler. Udført motivationsarbejde ift. at få yderligere hjælp til at reducere misbrug, og opfordret ham til at tale med psykiater. Hvilket han ikke var interesseret i. Han har fået visitkort, såfremt han får mod og lyst på dette.
- ⇒ Ung mand fra valgfaget, 1 samtale, og 1 samtale udeblevet fra. Hjælp ift. bolig. Derudover motivationsarbejde ift. yderligere hjælp til at reducere hashforbrug, som han selv mente han kunne styre. Fået visitkort og mulighed for kontakt.
- ⇒ Ung kvinde der henvender sig da hendes kæreste har misbrug, viser sig at hun selv har brug for hjælp, og der brobygges til tidligere kontaktperson. To samtaler.
- ⇒ Ung kvinde fra valgfag, henvender sig for at få hjælp til sin kæreste, hun får råd og vejledning og telefonnummer til behandlingssted i hjemkommune. To samtaler.

Individuelle samtaler i SR: Ung mand fra valgfag på begyndt samtaleforløb hos psykiater, Stofrådgivningen.

Gruppetilbud: Da SR mangler piger til et gruppetilbud, får pigerne i valgfaget tilbud om at være med, to siger ja, og en er startet. En af de unge fra valgfaget har deltager i et arrangement i Bagmændene. To af de unge ønsker at deltage i motionstilbud/drengegruppe.